

POGOVOR Z dr. MARIJO MAKAROVIČ

Veliko bi zamudila, če ne bi po svojih strokovnih
močeh sodelovala s folklornimi skupinami

Marija Makarovič je v slavnostnem nagovoru opozorila na
vlogo ljubiteljskih skupin v sodobni slovenski družbi.
(Foto: Janez Eržen, Ljubljana, 25. 1. 2006.)

V sredo, 25. januarja 2006 so v Veliki dvorani Narodne galerije v Ljubljani podelili odličja JSKD za leto 2005. Najvišje priznanje je za življenjsko delo in nepogrešljiv prispevek k razvijanju ljubiteljskih kulturnih dejavnosti prejela etnologinja dr. Marija Makarovič.

Za začetek najprej čestitke za zlato plaketo Javnega sklada. Ste prva ženska, ki je prejela to priznanje. Mar to pomeni, da ste ženske v družbi še vedno zapostavljene in je vaše delo vsaj javno pogosto manj opaženo kot delo moških?

Za čestitke pristrčna hvala. Res je, da sem na dan podelitve priznanja mimogrede ujela, da sem prva ženska, ki ga je sprejela. Ne bi rekla, da mi je ta podatek kdovekaj pomenil. Verjetno zaradi tega, ker se, če odgovorim na vaše vprašanje, kot ženska nisem nikoli čutila zapostavljena. Res pa je tudi, da se nikoli nisem rinila na kakšno pomembno mesto, na srečo me je zanimalo samo strokovno delo. Po drugi strani sem kar nekaj časa živela v obdobju, ko je bilo veliko bolj pomembno kot to, ali si moški ali ženska, da si bil lastnik partijske knjižice. Čeprav to ni v zvezi z nošo, pa tudi kot etnologinja vedno bolj cenim tiste redke ljudi, ki pošteno priznajo, da so bili v partiji, ker so tako dobili boljšo službo, pa kaj, medtem ko se večina spreneveda, kot da je bila tista knjižica - samo brevir za poduhovljene izbranice.

Prejeto priznanje predstavlja nekakšno simbolično nagrado za vaš prispevek k razvoju folklorne dejavnosti. Če imam prav v spominu, ste nekaj kritičnih besed na račun dela folklornih

skupin zapisali že v šestdesetih letih pretekega stoletja v Glasniku slovenskega etnološkega društva. Vas je torej že takrat zanimala folklorna dejavnost, ali bolj drži to, da ste bili zaradi drugih okoliščin prisiljeni, da se srečujete s folklornimi skupinami?

Hvala za kompliment. Prav nič si ne domišljam, da sem kaj dosti prispevala k razvoju folklorne dejavnosti. Če že, potem sem prispevala veliko premalo ali vsaj premalo usmerjeno. Sicer pa sem sprva sprejela sodelovanje s folklornimi skupinami kot neke vrste strokovno dolžnost. Saj sem - podobno kot nekateri moji kolegi - nekako "podcenjevala" pomen folklorne dejavnosti in šele v stiku s folkloristi (zdaj jim pravite folklorniki) po Sloveniji sem spoznala, v čem je bistvo folklorne in druge ljubiteljske dejavnosti. Upam, da bom v najinem razgovoru lahko še spregovorila, v čem vidim največji pomen ljubiteljstva nasploh.

Verjetno ne bo narobe, če rečem, da ste življenje posvetili stroki in se znotraj tega ukvarjali predvsem z oblačilno kulturo. Pa ne da bi kakor koli želel zanemariti obsežna monografska dela, raziskave medsebojne pomoči na vasi, raziskovanj življenjskih zgodb in podobnega. Se tudi vam zdi, da ste največ naredili prav na področju oblačilne kulture? Je bila to stvar osebnega zanimanja ali poklicnih zahtev?

S tem vprašanjem ste me nekako prisilili k razmišljanju na temo, ki bi jo lahko naslovila: Marija Makarovič, kaj pa si sploh naredila v etnologiji od leta 1953, ko si diplomirala? Ker sem v Slovenskem etnografskem muzeju prevzela oddelek z nošami in vezeninami, sem res kar precej časa posvetila zbiranju zadevnega gradiva, predstavljanju oziroma razstavljanju in obravnavanju gradiva. Morda se po okrog dvajsetih knjigah o ljudski noši sliši malo nenavadno, če po pravici povem, da raziskovanje oblačilne kulture nikoli ni bilo moja srčna zadeva. Potemtakem naj uporabim kar vaš izraz, da je spadalo ukvarjanje z nošo v poklicno zahtevo. Verjetno sem se prav zato, ker sem podzavestno ugotavljala, da z oblačilno kulturo ni v celoti izkoriščen moj etnološki eros, z veliko večjo raziskovalno radostjo lotevala pisanja etnoloških monografij, medsebojne pomoči in še kaj bi se našlo v moji bibliografiji.

Razstave v Slovenskem etnografskem muzeju, ki ste jih pripravljali, so bile odmevne zlasti zaradi novih spoznanj, ki ste jih izpostavljali. Skorajda pred pol stoletja ste dokaj jasno postavili ločnico med t. i. narodno nošo kot posebno slavnostno preobleko in ljudsko nošo. V tem ste bili bistveno bolj prodorni in dosledni kot pa npr. etnologi v drugih muzejih nekdanje skupne države. Kaj pa folklorne skupine? Kje mislite, da smo Slovenci oz. naši folklorniki v primerjavi z drugimi evropskimi?

Hvala za vaše priznanje o mojih razstavah. Žal so prve ostale brez spremnega kataloga, ker v petdesetih letih prejšnjega stoletja ni bilo samoumevno, da razstavo spremlja tudi katalog.

Pred približno petimi desetletji sem se res lotila obravnavanja "narodne noše". Na njen račun sem napisala kar nekaj pikrih besed. To je bil tudi čas, ko so prihajale v

muzej po nasvete gospe, ki so se potem udeleževale različnih prireditev z "narodno nošo", največkrat s prošnjo, naj jim zavežem pečo. S kolegico restavratorko Anico Perko sva se kar najbolje potrudili. Nakar so vse srečne - ena od njih kar s pečo na glavi in v običajni obleki - odhajale iz muzeja. Po takšnih obiskih je v meni vedno bolj zorela misel, da je treba reči bobu bob in povedati, kaj je in kaj ni "narodna noša".

Pred desetletji, ko sem bila članica žirije za ocenjevanje noš na mednarodni prireditvi v stari Gorici, sem kar z nekakšnim nacionalnim ponosom ugotavljala, da slovenske skupine niso nič slabše od drugih skupin. Z razočaranjem pa sem ugotavljala, da je ena izmed nemških koroških skupin mirne duše plesala v noši, ki se je oblikovala pri ziljskih Slovencih, kar pa v predstavitvi ni bilo niti z besedico omenjeno. Nenazadnje je še zdaj tako. Slovenska beseda ali dvojezične table, bogne! Različna kulturna dediščina, ki se je oblikovala pri Slovencih, pa vsekakor! Zato ker je nema in ne more povedati, od kod izvira. Dvoličnost brez primere!

Že dolgo nisem obiskala nobene folklorne prireditve v tujini, zato bi težko odgovorila na zastavljeno vprašanje. Vendar že podatek, da slovenske folklorne skupine pogosto gostujejo v tujini, vodi k mnenju, da so vsaj na podobni ravni kot druge evropske skupine, sicer jih ne bi vabili.

Kako bi na kratko opisali razvoj kostumiranja folklornih skupin od časov med obema vojnama, ko se dejavnost pod okriljem Franceta Marolta začne razvijati, pa do danes? Ali so spoznanja stroke dovolj vplivala na razvoj dejavnosti ali pa se vam zdi, da bi lahko mi sami naredili več?

France Marolt in njegova žena Tončka imata vsekakor pionirske zasluge tudi kar zadeva kostumiranje folklornih skupin. Res pa je, da je vsaj že v zadnji četrtini 20. stoletja, po zaslugi nekaterih resnično zagnanih članov, ki so se

zavzeli za šivanje noš ali kostumov, dosegla oblačilna garderoba - ne samo Maroltova, tudi pri nekaterih drugih folklornih skupinah - zavidljivo raven. Ko so prihajali maroltovci v muzej po nasvete, sem nekaterim - med njimi zlasti gospe Ljubi Vrtovec Pribac - kar zavidala, kako so se z vsem srcem in razumom zanimali, kako in iz kakšnega blaga je sešita in krojena ta ali ona noša. Po pravici povedano, so mi šli s svojim folklornim ognjem včasih že kar na živce, češ, pa res ni tako zelo pomembno, kako je narejena ta ali ona obleka. Zdaj vem, da nisem imela prav. Še kako zelo pomembno je, če želi skupina kolikor toliko dobro predstaviti oblačilni videz nekega področja ali krajevne skupnosti. S tem stavkom sem verjetno že odgovorila tudi na vaše zadnje vprašanje.

Vsekakor pa bi lahko naredila v tej smeri še veliko več in predvsem veliko bolje. Osebnost me veseli, da je vam oblačenje ali kostumiranje folklornih skupin dobesedno pisano na kožo in da boste ne samo po službeni dolžnosti, marveč tudi z osebnim odnosom skrbeli, da bo celovita kultura kostumiranja povsod dosegala ustrezno raven.

Ja, tega si res želim, sicer pa kako gledate na folklorne skupine danes? Se vam zdi ideja o njihovi vlogi živega muzeja oz. gledališča zgodovine sprejemljiva?

Folklorne skupine imajo, prav tako kot druge ljubiteljske dejavnosti, nedvomno tudi danes določen družbeni pomen. Če bi že morala opredeliti njihovo vlogo, potem bi jim prilepila etiketo "narodopisno ali folklorno gledališče".

Se vam zdi, da je pri folklorni dejavnosti pomembno, da skupine upoštevajo včasih dokaj stroga strokovna načela, ali pa se vam bolj bistveno zdi, da se v njej združujejo mladi zaradi potrebe po druženju?

Ne vem, če je prav, vendar moram tudi v najinem prijetnem razgovoru priznati moje heretične, krivoverske

Priznanje ji je podelil direktor JSKD Igor Teršar.
(Foto: Janez Eržen, Ljubljana, 25. 1. 2006.)

pogleda na ljubiteljsko, potemtakem tudi na folklorno dejavnost. Najbolj pomembno se mi zdi, da se zlasti mladina združuje v takšnih ali drugačnih ustvarjalnih ljubiteljskih skupinah. Izvajanje plesnega izročila, kjer pri vsakotedenskih vajah sproščajo tudi svojo mladostno energijo, se mi zdi še kako pomembno. Ničkolikokrat sem opazila, kako so starši pubertetnikov dobesedno nepojmljivo hvaležni vodjem folklornih skupin, ker se ukvarjajo z njihovimi otroki.

Ker ste omenili podelitev priznanja, naj na tem mestu iz mojega kratkega nagovora ob podelitvi ponovno povzamem, zakaj se že več kot tri desetletja lotevam zbiranja in obravnavanja gradiva o praznjih in delovnih oblekah prebivalstva v kmečko-delavskem okolju in na podlagi gradiva tudi čim bolj verne rekonstrukcije moških in ženskih oblek za potrebe folklornih skupin. Te naloge se preprosto lotevam iz dveh razlogov:

- ker pripisujem ustvarjalnemu druženju ljudi, zlasti mladine, neprecenljiv družbeni pomen. Kajti v različnih ljubiteljskih kulturno-prosvetnih skupinah - tudi folklorne skupine spadajo mednje - se samoumevno združujejo in lahko ustvarjalno delujejo le osebe, ki ne potrebujejo takšnih ali drugačnih opojnih sestavin, da dosežejo občutje zadovoljstva. Tako zelo pomembno občutje skladnosti z okoljem in s samim seboj, ki se vedno znova poraja ob večinoma rednem tedenskem druženju na vajah;
- kar bi rada posebej poudarila tudi v najinem razgovoru, da se združujejo v različnih ljubiteljskih kulturnih dejavnostih ljudje, ki se ne vrtijo v neproduktivnem in za našo sedanost ter prihodnost uničujočem primežu vedno bolj očitne strankarske delitve in z njo povezanih političnih bojov ter marsikje že kar iracionalnega nasprotovanja, če že ne sovraštva med ljudmi, ki pripadajo različnim strankam.

Zato so dandanes dejavne ljubiteljske skupine, naj vključujejo mladino ali starejše, marsikje še edina ustvarjalna jedra, ki povezujejo sodelujoče in tudi njihove družine med seboj.

Kaj pa upokojenske skupine? Se vam zdi, da tudi opravljajo pomembno funkcijo? Domnevam, da se vi ne bi pridružili eni med njimi.

Deloma sem na vaše vprašanje že odgovorila. Glede zadnjega vprašanja pa vam moram samo pritrditi, da se - tako mislim zdaj - ne bi znašla v upokojenski folklorni skupini. Prvič zato, ker nisem "grupni človek", drugič zato, ker bom, dokler bom lahko delala v svoji stroki, to tudi počela in dokler bom lahko hodila, bom v svojem prostem času tudi pešala. Prav tako ne v skupini, ker obožujem svoje samotne pešpote, ko sem v stiku z meni nadvse ljubo naravo in nenazadnje tudi v stiku z ljudmi, ki so mi pri srcu.

Dneve narodnih noš v Kamniku si občasno še ogledate. Kaj bi vi predlagali, da bi akcija dosegla višjo strokovno raven?

Doslej še nisem bila na Dnevih narodnih noš. Res pa je, da so pred to prireditvijo - kot omenjeno - prihajale v muzej ženske pa tudi nekateri moški, ki so me prosili, da jim povem, ali je noša, ki jo nameravajo obleči za parado, pristna ali ne, ipd.

Po mojem je težko bistveno vplivati na dokaj množičen pojav. Nikoli me ni mikalo, da bi se trudila v tej smeri. Kot etnologinjo bi me bolj zanimali Dnevi narodnih noš kot svojevrsten družbeni, z nošo povezan identifikacijski pojav.

O kostumiranju folklornih skupin ste v začetku pisali dokaj kritično. Zlasti o uniformiranju, pa izbiri neprimernih materialov ipd. Se vam zdi, da so se do danes razmere spremenile?

Upam, da ne delujem kot "razbijaška oseba". Ko pa sem opazovala uniformiranost izvajalcev in izvajalk ljudskih plesov, me je dobesedno pograbila želja, da jo razbijem. Verjetno mi je to uspelo pri večini štajerskih folklornih skupin in tudi pri "Čubejcih" v Istri, pa še kje. Na splošno so se do danes - tu imajo velike zasluge vodje posameznih folklornih skupin - razmere bistveno spremenile. Nenazadnje se spreminjajo tudi že po vaši zaslugi.

Hvala, morda res vsaj deloma. Vrsto let ste vodjem folklornih skupin predavali na raznih seminarjih in zdi se mi, da ste jih prav vi uspeli prepričati, da poleg t. i. narodnih noš v oblačilni dediščini obstaja še marsikaj drugega. Ali je bilo težko spremeniti miselnost ljudi?

Nikoli nisem imela težav glede tega. Vodje in voditeljice ali pa predsedniki in predsednice folklornih skupin so mi ob mojih raziskavah vedno nesebično stali ob strani. Ker so verjetno opazili tudi moja prizadevanja, da želim s pomočjo akademske slikarke Jane Dolenc ali likovne pedagoginje Anite Bowen predstaviti čim bolj zveste rekonstrukcije praznje ali delovne obleke njihovega kraja, so mi zaupali in upoštevali, kar sem jim predlagala. Naše sodelovanje mi bo ostalo vedno v lepem spominu tudi po človeški plati.

Kaj se vam zdi najbolj bistveno, ko se skupina odloči izdelati nove obleke? Je to terenska raziskava, izbira materialov, krojenje in šivanje?

V vašem vprašanju so že lepo po vrsti nanizane delovne naloge, ki jih je treba opraviti, da se dokopljemo do praznjih ali delovnih oblek, ki predstavljajo neko večje ali manjše zemljepisno območje. Raziskava je vsekakor najbolj bistvena, še zdaleč pa se mi ne zdi najtežja. Izbira oblačilnega blaga in dodatkov je vsaj za mene veliko bolj težavna in predvsem duhamorna. Tudi po človeški plati, ker ugotavljam, da je šla večina slovenskih tekstilnih tovarn (Majšperk, Prebold itn.) v stečaj in je v Sloveniji vedno težje kupiti vsaj približno podobno blago za moške in ženske obleke, kot je bilo nekdaj v navadi. Nadvse zahtevno krojenje in šivanje oblek pa je sploh poglavje zase, ko vedno znova in znova naletim na željo vodij folklornih skupin, da "bi se noše šivale v domačem kraju". Jaz

pa se spet in spet znajdem v meni osebno zelo mučnem položaju, ko moram vodjem folklornih skupin dopovedati, da tudi šolane šivilje ne znajo krojiti in šivati oblek, kakršne so bile v navadi v zadnji četrtini 19. ali v prvi četrtini 20. stoletja. Ker že po naravi ne silim z glavo skozi zid, navadno popustim in pravim: Pa naj zašije tista vaša šivilja! Čeprav sem že neštetim šiviljam skušala pojasniti, v čem so pasti in težave šivanja, in čeprav se šivilje trudijo upoštevati moja navodila, se ne tako redko že na prvem pomerjanju oblek pokaže, da sem ravnala napak, ker sem pristala na "šiviljski lokalpatriotizem". Želim, da boste vi glede povedanega uspešnejši.

Ali imam prav, če rečem, da ste največ raziskovali in sodelovali s skupinami na Štajerskem in najmanj na Gorenjskem? Zakaj tako?

Res je, da so me doslej najpogosteje povabili in mi omogočili raziskovanje oblačilne kulture predvsem vodje štajerskih folklornih skupin. Začelo se je s povabilom gospe Nežke Lubej za raziskavo noše v Lancovi vasi itn. Težko bi rekla, zakaj je tako. Morda me s Štajerci družijo preprosto veselje do ustvarjanja, do življenja (smeh). Vsekakor je na Štajerskem skupina zelo zagnanih in predvsem stabilnih vodij folklornih skupin, ki - s kakšno izjemo - dobesedno ne dovolijo, da bi neka skupina zaspala.

Ob navedeni pohvali Štajercem pa ne bi bilo prav, če bi pozabila omeniti vsestranska prizadevanja takratne tajnice ZKO Črnomelj gospe Ksenje Khalil. Omogočila je raziskavo belokranjskih noš, ki jih je prav tako kot nekatere druge objavila ZKOS. Rada sem sprejela tudi vabilo za raziskovanje oblačilne kulture na Tolminskem, Vipavskem, v Istri, v delu Prekmurja, Koroškega in Dolenjskega. Verjetno sem še kaj pozabila.

Kako pa je z bolj oddaljenimi obdobji in folklorno dejavnostjo? Se vam zdi sporno, da skupine rekonstruirajo način oblačenja v začetku 19. stoletja in v teh kostumih izvajajo ples, ki so bili zapisani šele v obdobju po drugi svetovni vojni?

Kar zadeva navedena vprašanja, se tako rekoč za vsako območje posebej posvetujem z Mirkom Ramovšem. Zame je najboljši raziskovalec, poznavalec in izvajalec slovenskih ljudskih plesov, ki žal nima naslednika. Večina plesov, ki so bili zapisani po drugi svetovni vojni, korenini vsaj že v 19. stoletju. Zato v zvezi s tem ne vidim posebnih problemov. Če hočete, sem imela največ težav z rašplo. Pol za šalo pol zares se tudi v zelo solidnih zgodovinskih filmih zgodi, da "nosi Napoleon zapestno uro", kot opredeljujem takšne pojave.

Kaj pa druga skrajnost morda? Kaj pa ponazarjanje načinov oblačenja v obdobju med obema vojnama ali še po njej?

Do upokojitve sem imela vsakoletna predavanja o noši na seminarjih za vodje folklornih skupin. Nema lokrat sem začela predavanje z zelo heretičnim stavkom, da me ne bi prav nič motilo, če bi izvajali folklorne ples kar v kavbojkah in mini krilih ... Začuden in včasih že kar nejevoljni

pogledi slušateljev so me hitro spravili k pameti, da sem nehala s podobnimi predlogi.

Že v najinem razgovoru ste omenili besedno zvezo gledališče zgodovine. Zato se strinjam z gledališkimi kostumografi, ki - vsaj doslej - oblačijo v predstavah iz 18. ali 19. stoletja nastopajoče igralce v takratne obleke. Vsaj za zdaj si - razen v kakšni parodiji - ne morem predstavljati kakšne imenitne angleške kraljice iz 16. ali 17. stoletja v kakšnem mini krilu, pa katerega od renesančnih mojstrov v kavbojkah. Zato si doslej še nisem dovolila česa podobnega prenesti v folklorno kostumografijo. Mikalo pa me je.

Ideja o mapi noš, ki se je razvila pozneje, v osemdesetih letih, je bila tudi že dokaj stara. Zakaj že v šestdesetih letih ni prišlo do realizacije?

Ker v ustanovi, kjer sem bila v službi, moj predlog o tej zadevi ni bil sprejet. To res ni več moj problem. Takrat pa je bil, ker zdaj še bolj vem, koliko bi se dalo narediti.

Sredi petdesetih let ste doktorirali z delom Kmečka noša na Slovenskem od srede 19. stoletja do danes. Zakaj ni nikoli prišlo do objave dela v celoti, kajti tam so na enem mestu zbrani malodane vsi do tedaj znani viri, ki pričajo o oblačenju kmečkega človeka v 19. stoletju in začetku 20. stoletja?

To je bil čas, ko založniki niso bili naklonjeni objavljanju strokovnih del. Preprosto ni bilo denarja za takšne objave. To bi mi potrdili vsi moji tedanji kolegi, ki so prav tako imeli težave z objavljanjem. V Cankarjevi založbi, kjer so imeli trden namen objaviti mojo disertacijo, pa me je "spodkopal" eden izmed "strokovnjakov". Zato sem še vedno hvaležna Centralnemu zavodu za napredek gospodinjstva, ki je bil pripravljen objaviti vsaj skrženo vsebino skupaj s kroji, kar je bila moja izrecna zahteva. Nenazadnje pa je disertacija dostopna na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete v Ljubljani.

Če pogledamo praktično: kakšen je po vašem mnenju danes najboljši postopek, da folklorna skupina pride do ustreznih kostumov? Kako naj se loti stvari?

Rekla bi, da sem na to vprašanje že nekako odgovorila. Naj ponovim: podlaga naj bo vsekakor temeljna raziskava moških in ženskih oblek določenega obdobja skupaj z rekonstrukcijskimi risbami. Slednje so nepogrešljive. Še vsaka skupina, ki si zaradi pomanjkanja denarnih sredstev ni mogla naročiti rekonstrukcijskih risb, se je pozneje kesala. Še tako dober opis ne doseže rekonstrukcijske risbe, ki je na eni strani v veliko pomoč šivilji oziroma krojaču, po drugi strani pa tudi temeljno arhivsko gradivo določene skupine. Sicer pa je treba - to mi bodo potrdili vsi dosednji vodje folklornih skupin, ki so me nesebično spremljali od "raziskave do noše" - prehoditi pot od ideje do izvedbe, dobesedno z veliko dobre volje in potrpežljivosti. Največje plačilo jim pomeni, če so po prvem nastopu v novih oblekah le-te dobro ocenjene. Lahko pa tudi največjo žalost, če kljub prizadevanjem ni

tako. In spet smo pri šiviljah, ki v resnici lahko "zafurajo" vsa prizadevanja, smo pa tudi pri kulturi nekaterih selektorjev, ki zviška izrekajo uničujoče kritike na račun oblek ali plesnih korakov. Sancta simplicitas! Povedanemu ob rob: Kdor prebere eno knjigo, ve vse, kdor prebere sto knjig, ne ve nič. Sebe uvrščam med slednje. Zato še nobene skupine, pa če mi je pokazala še tako skrpucalaste obleke, nisem sestrelila z besedami. V pogovoru so to sami spoznali. Odleglo je njim in meni.

Kaj pa prihodnost? Načeloma naj bi bile folklorne skupine oblečene tako, kot so bili oblečeni ljudje v času, ko so se plesi plesali? Je to sploh mogoče? Se vam zdi, da je pri kreiranju in izdelavi kostumov treba upoštevati zahteve odra, zahteve današnjega časa?

Ob občasnih mislih, ki so podobne vašim vprašanjem, sem se večkrat vpraševala: zakaj se izvajalci Bachovih ali Vivaldijevih ali drugih klasičnih glasbenih del ne oblečejo v obleke tistega časa, in obratno: zakaj so zajetne operne pevke stisnjene v steznike, če tako velewa modna zapoved, ki jim dobesedno onemogočajo naravnejše gibanje. Zakaj? Verjetno veljajo nekakšna merila, nekakšne norme gledališkega oblačenja, ki ima svojo vlogo, svoj pomen, svoj čar. Ljudje se radi oziramo v preteklost. Del te preteklosti so tudi obleke, med njimi obleke folklornih skupin, ki pričarajo razpoloženje nekega obdobja.

Če ste že omenili zahteve današnjega časa. Ali se vam ne zdi, da so obiskovalci folklornih in drugih s podedovano dediščino povezanih predstav nekako že selekcionirani? Zvečine jih obiskujejo le tisti, ki želijo vsaj za kakšno uro ali dve izstopiti iz zahtev današnjega časa.

Ali priznavate dejstvo, da gre tudi pri najbolj dosledno izvedeni raziskavi ter ob natančnem rekonstruiranju starih oblačil še vedno za določeno mero lastne interpretacije. Tako pri izdelavi grobega osnutka, kakor pri izbiri blaga, krojenju in šivanju in morda še najbolj pri nošenju? Se vam potem zdi smiselno, da govorimo o neki avtentičnosti, izvirnosti ipd.?

Vsekakor. Še tako skrbno rekonstruirana obleka ali kostum se ne more primerjati z originalom. Največ, kar lahko naredimo, je, da se čim bolj približamo oblačilnemu videzu nekega obdobja. Moja prizadevanja v tej smeri gredo celo tako daleč, da če je le mogoče, prosim pripovedovalce, naj mi opišejo obleko povsem določene osebe, ki so jo dobro poznali. Kljub temu pa si še malo ne domišljam, da je na tej podlagi rekonstruirana obleka avtentična opisani in naslikani obleki. Gre le za bolj ali manj natančni približek opisani obleki.

Ne verjamem, da štejete, koliko skupinam ste konkretno pomagali, da so si izdelale nove kostume, pa vendarle, kakšna je približna številka?

Zdaj ste me pa našli in hvala, ker ste vprašanje zastavili s pridržkom. Preprosto ne vem, če mi verjamete ali ne. Prav tako kot ne vem natanko, koliko knjig in člankov o noši sem doslej napisala. Kakor koli že. Rada bi se tudi na tem

mestu zahvalila folklornim skupinam, ki so me povabile k sodelovanju in mi omogočile, da sem zbrala gradivo o oblačenju na njihovem območju, ki ga sicer ne bi. In s tem posredno tudi omogočile, da sem večino zbranega gradiva že objavila.

Kaj bi povedali za konec najinega pogovora?

Ponovno bi poudarila, da vidim - na eni strani tako za mladino kot za starejše ljudi - velik družbeni pomen v naraščajoči ljubiteljski dejavnosti. Dejavnosti, ki ni pod pritiski modnih idealov o suhih in s kirurškimi posegi spremenjenih obrazov in teles iz sveta šovbiznisa, ki spravijo na tla normalnega moškega, ko zatipa silikonske prsne vsadke in začuti negibne, s skalpelom uničene ustnice. Na naših - vsaj podeželskih - odrih nastopajo suhi/-e in debeli/-e, majhni/-e in veliki/-e, mladi in malo manj mladi, s polnimi in manj polnimi ustnicami, z gubami in brez njih ... Plešejo, pojejo in igrajo sebi, drug drugemu in občasno tudi drugim ljudem v veselje.

Vem, da bi veliko zamudila, če ne bi po svojih strokovnih močeh sodelovala s folklornimi skupinami. Zamudila po strokovni in človeški plati.

Z dr. Marijo Makarovič sem se junija 2006 pogovarjal Bojan Knific.

